

POMM1013

Historian ja yhteiskuntaopin pedagogiikka
4. tapaaminen

LUKUVUOSI 22-23

RIITTA.K.TALLAVAARA@JYU.FI

Virittäydytään

MITÄ ON MIELESTÄSI
DEMOKRATIA?

MILLAISIIIN ARVOIHIN
DEMOKRATIA POHJAA?

Virittäytään

Toimiiko suomalainen koulu tukien demokratiassa tarvittavien taitojen kehittymistä?

MITÄ ON MIELESTÄSI
DEMOKRATIA?

MILLAISIIIN ARVOIHIN
DEMOKRATIA POHJAA?

”...jos nuoret eivät ensimmäisinä kouluvuosinaan saa kokemusta siitä, että aikuiset puhuvat heidän kanssaan vakavasti yhteisten asioiden hoidosta ja tarjoavat tilaisuuksia sopivasti mitoitettuun kansalaisvaikuttamiseen, asia jää vieraaksi ja siihen on hyvin helppo omaksua vähitellen välinpitämätön ja torjuva yleisasenne.” van den Berg & Lofström 2010

Ennakkotehtävän pohjalta

Mitä havaintoja teit
itsestäsi
ajankohtaisten
asioiden seuraajana?

Millaisena koet itsesi
vaikuttajana?

Omia tapoja vaikuttaa:

- äänestäminen
- Mielenosoitus
- Kansalaisadressit
- Kansalaistottelemattomuus
- Lakko
- Posterit -> yksisuuntainen vuorovaikutus
- Some
- Kommunikointi
- Palaute
- järjestö- ja yhdistystoiminta
- Boikointi
- mielipidekirjoitukset

Huomioita ennakkotehtävästä:

- Opitaan tietoja ja asioita siitä, miten maailma tai yhteiskunta toimii.

Osallistumisen sfäärit (Amná, E. (2008) Lofströmin, Virran & Salon (2017, 20)

mukaan)

Julkinen sfääri vastaa virallisia ja perinteisiä osallisuusmuotoja.

Kansalaissfäärissä (den civila sfären) on kyse identiteettiin ja henkilökohtaisiin kysymyksiin liittyvistä asioista (jäsenyys ja toiminta organisaatioissa, osallistuminen vapaaehtoistyöhön jne.).

Markkinasfäärissä osallistuminen on esimerkiksi kulutuskysymyksissä tehtäviä ekologisia ynnä muita vastaavia valintoja ("äänestäminen lompakolla", avustukset, ostoboikotit jne.).

Henkilökohtaiseen sfääriin sisältyvät tiedonhankinta, uutisten seuraaminen ja epämuodolliset keskustelut.

Elämänpolitiikan sfäärissä tehdään arkipäivän arvovalintoja esimerkiksi siinä, mitä energiavaihtoehtoja suositaan. Näihin voi latautua myös poliittisia merkityksiä.

Yhteiskuntaoppi

Kansalaisuus
toteutuu toimintana
yhteiskunnassa.
-> tiedot, taidot, asenteet

Yhteiskuntatieteet
(sosiologia, valtio-oppi,
yhteiskuntapolitiikka)

Yhteiskuntaoppi

Taloustiede
lakitiede

Kansalaiskasvatus
(mm. ihmisoikeus- ja
demokratiakasvatus)

Kansalaisuus (Westheimer & Kahnen 2004, 239–242)

Henkilökohtaisen vastuun ottava kansalainen (personally responsible citizen): Hän toimii velvollisuudentuntoisesti, on lainkuuliainen, tekee työtä, maksaa veronsa ja auttaa muita kriisitilanteissa. Tämän kansalaisuustyypin toiminnan peruseriaate on, että yhteiskunnan ongelmien ratkaiseminen vaatii ihmisiltä vastuullisuutta.

Osallistuva kansalainen (participatory citizen). Hän osallistuu aktiivisesti monilla yhteiskunnan eri tasoilla yhteiseen toimintaan ja osaa organisoida toimintaa muun muassa järjestöissä, mutta hän ei välttämättä osaa tunnistaa yhteiskunnallisia ongelmia ja suunnata toimintaansa niiden korjaamiseen.

Oikeudenmukaisuutta korostava kansalainen (social-justice oriented citizen). Hän havainnoi yhteiskunnallista tilannetta sekä analysoi yhteiskunnallisten ongelmien ja epäkohtien syitä ja taustoja. Hän keskustelee ja väittelee siitä, millä keinoilla asiat voitaisiin yhteistuumin muuttaa paremmiksi

Millaiseen kansalaisuuteen itse kiinnityt? Millaista kansalaisuutta koulu korostaa?

Tietoja ja taitoja

(ICCS 2016)

Suomalaisten (ja myös muiden Pohjoismaiden) nuorten tiedot yhteiskunnasta ovat korkealla tasolla.

Yhteiskunnallinen osallistuminen (tiedon hankinta, keskustelu) sen sijaan on vähäistä ja usko omaan kykyihin yhteiskunnallisena vaikuttajana alhainen.

Koulussa osallistumista pidetään merkityksellisenä, mutta halukkuus siihen on vähäistä (esim. oppilaskunnan hallitustoiminta).

Millä tavalla oppilaat voivat kokea osallisuutta kouluympäristössä?

<https://yle.fi/uutiset/3-11005470>

- Osallisuus on mahdollisuutta vaikuttaa omaan lähiympäristöön, osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon ja asioihin. (Salovaara&Honkonen 2000)
- Sosiaalinen ja poliittinen osallisuus.

Opetuksen lähtökohtia

- Lähtökohtana mikrotaso eli oppilaan lähiympäristö ja paikallinen näkökulma.
- Huomioidaan kaikki yhteiskunnallisen toiminnan tasot: poliittinen, sosiaalinen ja taloudellinen.
- Tarkastellaan todellisen elämän ilmiöitä, kuten työntekoa, kuluttamista, paikallista vaikuttamista
- Oppilaan oman yhteiskunnallisen osallisuuden ja kyvykkyyden tukeminen.

Osallisuuden portaat

Osallisuuden portaat (Hart 1992; Turja 2011)

Lasten ja aikuisten yhteistoiminnallisuus
Lasten omat projektit, aikuiset tukena
Lapset päätöksentekoon aikuisten projekteissa
Lapset konsultteina aikuisten projekteissa
Aikuisten ehdoilla kuulluksi tuleminen
Muodollinen lasten kuuleminen
Tunnelman luonti lasten osallistamisella
Manipuloidaan lasten ajattelua ja sanomisia

Mikä on pinnalla
yhteiskunnassa nyt?

Ryhmissä:

- Tarkastelkaa mukanaan tuomianne lehti-/somejuttuja tmv.
  - Miksi valitsit kyseisen jutun?
  - Mitä olennaista se mielestäsi kuvaa yhteiskunnasta tällä hetkellä?
- Argumentaatioanalyysi:
  - Mikä on valitsemasi jutun keskeinen väite?
  - Miten sitä perustellaan?
  - Esitetäänkö vasta-argumentteja?
  - Millaisia julkilausumattomia oletuksia tai väitteitä tekstissä on?

Oppikirjojen tutkailua

Tutustukaa ryhmissä muutaman oppikirjaan.

Millaisia tehtäviä kirjoista löytyy?

- Millä tavalla huomioidaan tiedot, taidot entä asenteet?
- Millaisia kysymyksiä esitetään (faktakysymyksiä? Ajattelua herättäviä kysymyksiä?)
- Millaisia materiaaleja kirjoista löytyy?
- Miten voisit hyödyntää oppikirjoja tutkivalla otteella?

Näytesivuja oppikirjoista:

- <https://indd.adobe.com/view/0c6d7446-d19e-450e-83e6-84636bfc5035>
- <https://digikirja.otava.fi/digikirja/forum-yhteiskuntaoppi-ii-harjoituksia/sivu-38-20>
- https://issuu.com/edukustannus/docs/me_nyt_i_taitojen_vihkon_na_yte

Lukemista

ICCS 2016: <https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/julkaisuluettelo-1/julkaisujen-sivut/2017/ICCS2016-D120>

Hyvän lähteillä:

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55851/9789513971113.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Löfström, J., Virta, A. & Salo, U.-M., (2017). Valppaaksi kansalaiseksi. Yhteiskuntatiedollisen opetuksen taito ja teoria. [To active citizen. The skill and the theory of citizenship education.] Helsinki: University of Helsinki, Research Centre for Social Studies Education.

Omat tutkivat projektit

MISSÄ VAIHEESSA OVAT?

Derby: Historian projekti Huhtasuolla

Tutkivan historian oppimisen -projekti Huhtasuon yhtenäiskoulun vitosluokkalaisille (~80 oppilasta).

Ajankohta:

- torstai viikolla 11 tai 12 (18.3. tai 25.3.)
- 3x45 min. vai esim. 1x45 + 2x45?

Teema: Keskiaika

- Ei tietopakettia
- ”Toinen näkökulma”
- Pelillisuus

Teknologia:

- Kaikilla oppilailla Ipadit
- Käytössä Teams, mutta muutkin onnistuu (esim. ThingLink?)

Oppilaat ja toimintympäristö:

- Heterogeenisiä ryhmiä, joissa paljon sekä kognitiivisia että kielellisiä haasteita (jopa puolelle luokasta kotikielenä muu kuin suomi)
- Ensikädentietoa toimintaympäristöstä järjestettävissä koulun opettajien kanssa.

Ideat

1. Kerrotaan jokin keskeinen tapahtuma/asia, mitä ois tapahtunut keskiajalla. Esimerkkinä yheks tälläseks meillä oli, että kysytään miksi vuosina 1346-1353 kuoli noin. 30-60% euroopan väestöstä. Sit siihen liittyen opillaat joutus pohtii pienis ryhmis et miks näin ois käyny. Sitten vastaushan ois rutto mistä me lopuks kerrotais jokin pieni infopaketti.

2. Kuvailaan jonkin stereotypisen keskiajal eläneen ihmisen päivää ja sit kysellään, että millanen asema tällä henkilöllä vois keskiajal ja ne pohtii ryhmis

Viikingit-eläytymistehtävä: pelillinen kokonaisuus, jossa valinnat esim. eri lähtöpaikat ja erilaiset elinkeinot

Roolipeli, jossa hahmot kuljetetaan eri tilanteiden läpi

Yhteinen tarina, jossa ilmaistaan ongelma: käydään läpi erilaisia huoneita, joissa on erilaisia tehtäviä, joiden avulla ongelmaa selvitetään. Huoneista toiseen siirrytään vihjeiden avulla

Mistä lähteä liikkeelle?

Ideoikaa OPSin sisältöalueiden pohjalta ja yhteiskuntaopin oppikirjojen avulla, mitä oppilaiden kanssa voisi tehdä alakoulun yhteiskuntaopissa.

Mistä lähteä liikkeelle?

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Ideoita

Kirjallisuus
